



Geçen yılın kasım ayında yapılan ara seçimlerde, neredeyse yarısı yenilenen Amerika'nın yasama organı, yeni dönemde Türkiye'ye nasıl bakacak?

Türk-Amerikan ilişkilerinde hangi konular ön plana çıkarılacak ya da hangi konular sorun yaratacak?

Kısacası Türkiye, Amerikan Kongresi'nden nasıl görünüyor?

Sorular belki basit; fakat yanıtları pek o kadar da kolay değil...

YENİ AMERİKA KONGRESİ VE TÜRKİYE

Mithat BEREKET

*Khas
Pusula Akademisi*

Bunun için Washington'da, Türkiye'yle ilgili olan; Türkiye'yi, Türk Amerikan ilişkilerini bilip yakından takip eden Temsilciler Meclisi üyeleri ve Senatörler'le görüştük. Konuyu izleyen gazetecilerle ve akademisyenlerle konuştuk...

“Ermeni yasa tasarısı her yıl Temsilciler Meclisi'nin gündemine getirilmeye çalışılır. Ermeni lobisinin oylarını almak isteyen milletvekilleri, tasarının Meclis Dış İlişkiler Komitesi'nde görüşülüp Genel Kurul'a çıkarılması için çabalarlar. Ama, bence artık bitti. Yeni Kongre'de; özellikle de yeni Temsilciler Meclisi'nde, Ermeni Yasa Tasarısı artık Dış İlişkiler Komitesi'ne bile gelemmez.” Bu sözler, Amerikan Kongresi'nin Kuzey Carolina temsilcisi Virginia Foxx'a ait. Türkiye'yi ve iki ülke ilişkilerinde yaşanan inişleri-çıkışları gayet iyi bilen Foxx, “çünkü”, diyor ve aynen devam ediyor

“Bu yeni dönemde Temsilciler Meclisi'nde Cumhuriyetçiler çoğunlukta olacak. Meclis Başkanı da artık bir Demokrat değil bir Cumhuriyetçi... Cumhuriyetçi Parti üyeleri Türkiye'nin, Amerika Birleşik Devletleri için ne kadar önemli; stratejik açıdan ne kadar vazgeçilmez olduğunu iyi bilirler. Oy kaygısı yüzünden Amerika'nın çıkarlarını tehlikeye atmazlar”... Bu yeni dönemde, Temsilciler Meclisi'nin Başkanı, Ermeni yanlısı Demokrat Nancy Pelosi yerine, Cumhuriyetçi Parti'nin Ohio temsilcisi John Boehner olacak.

Bazı Senatörlere göre Türkiye, İsrail'e ve ABD'ye düşmanlık besleyen; sonunda, nükleer silahlara sahip olmak gibi bir hedefe doğru koşan İran'a yakın duran bir komşu devlet. Üstelik, BM Güvenlik Konseyi'nde Tahran'a karşı uygulanacak yeni yaptırımlara "hayır" oyu veren bir komşu ülke...

Ayrıca, Meclis Dış İlişkiler Komitesi'nin başında bulunan ve Ermeni Yasa Tasarısını kabul ettirmek için çok uğraşan Howard Berman'ın yerine de Cumhuriyetçi Parti'nin Florida temsilcilerinden Ilana Ros-Lehtinen geliyor. Bunlar, Ermeni lobisinden etkilenmeyen ve Türkiye'nin önemini kavrayan siyasetçiler...

Kongre'deki her iki mecliste de ocak ayından itibaren yeni Senatörler ve yeni Temsilciler Meclisi üyeleri işbaşı yapacaklar. Pekçoklarına göre, bu durum Türkiye'nin karşısına yeni sorunlar çıkarılmasını engelleyecek. Bu açıdan bakınca, iki ülke ilişkilerinin geçen yıllara göre daha rahat; kuşkulardan uzak (eski 'stratejik ortaklık' günlerine benzeyen) bir şekilde yürüyeceği yepyeni bir döneme gireceğimizi düşünebilirsiniz... Ancak, madalyonun bir de öteki yüzü var. Demokratlara göre ise, yeni Kongre'nin Türkiye'ye bakışında çok daha farklı bir tabloyla karşılaşacağız. Örneğin, Virginia Temsilcisi Jim Moran'a göre Ankara'nın Tahran'la yakın ilişkiler kurması ve aynı anda İsrail'den uzaklaşması; yani, iyice gerilen Türk-İsrail ilişkileri, yeni dönemde Kongre'nin her iki kanadında da işleri zorlaştıracak. Pek çok Kongre üyesi, Türkiye'nin İran'la açık tutmaya çalıştığı diplomasi kanalını, İran'a destek vermek olarak görüyor. Bu yüzden de Ankara'ya tepkili olacaklar...

Bazı Senatörlere göre Türkiye, İsrail'e ve Amerika Birleşik Devletleri'ne düşmanlık besleyen; sonunda, nükleer silahlara sahip olmak gibi bir hedefe doğru koşan İran'a yakın duran bir komşu devlet. Üstelik, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Tahran'a karşı uygulanacak yeni yaptırımlara "hayır" oyu veren bir komşu ülke... Karşıt kampta yeralan; 'kötü adamlara' destek veren bir 'sözde müttefik'... Amerikan Kongresi'nin Türkiye'ye bu 'kaygılı'; hatta 'kuşku' dolu bakışı altında yatan ikinci önemli nedense, özellikle Mavi Marmara olayından sonra iyice gerilen Türk-İsrail ilişkileri. Açıkça söylenirse de ya da aleni olarak ortaya konmasa da Musevi Lobisi'nin Kongre üyeleri üzerindeki büyük etkisi, ibreleri Türkiye aleyhine çevirmeye çalışıyor gibi...

Öte yandan, Amerikan Yönetimi ve Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'yi, her ne olursa olsun, bölgede birlikte çalışılabilecek ve sorunlara pragmatik çözümler bulunabilecek bir 'müttefik' olarak görüyor. Bu yüzden, Amerikan Yönetimi, belki de elindeki en iyi; en donanımlı diplomatı Ankara'ya yeni Büyükelçi olarak atamıştı. Ortadoğu ve Yakın Doğu konularında tecrübeli, Arapça, Farsça; hatta Türkçe bilen Francis J. Ricciardone... Büyükelçi Ricciardone'nin sicili son derece parlak ve başarılı görünüyor. 2009'dan bu yana Kabil'de Amerika'nın Maslahatgüzarı ve Elçi Yardımcısı olarak görev yapıyordu. Ondan önce, 2008 yılına kadar Amerika'nın Mısır Büyükelçiliği görevinde bulunmuştu. Daha önce de Amerika'yı Filipinler ve Palau'da büyükelçi olarak temsil etmişti. Üstelik, İncirlik'te konuşlanan 'Çekiç Güç'ün siyasi danışmanı olarak çalışmış; sonra da 2004 yılında Bağdat'taki Amerikan Büyükelçiliği'nin faaliyete geçirilmesinde aktif görev almıştı.

Ancak, Başkan Barack Obama tarafından geçtiğimiz temmuz ayı başında Türkiye'ye atanan Büyükelçi, bir türlü Ankara'ya gelip koltuğuna oturamadı. Türkiye'ye atanan bir Amerikan

Büyükelçisi, Türk-Amerikan ilişkileri tarihinde ilk kez Senato'dan yediği veto yüzünden görevine başlayamıyordu. Büyükelçinin atamasını veto eden ve Kongre'nin diğer üyelerini de aynı doğrultuda etkilemeye çalışan isimse Cumhuriyetçi Parti'nin Kansas Senatorü Sam Brownback'di... Brownback'e göre, Ricciardone, Mısır'da Büyükelçilik yaparken Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in yaptığı herşeyi 'makul' görmüş; insan hakları ihlallerine göz yummuş ve dolayısıyla Mısırlıların gözünde 'yanlış' bir Amerika imajı oluşturmuştu. Aynı hataların Türkiye'de yapılmaması için Senator Brownback, Amerikan Dışişleri Bakanlığı'ndan bir 'güvence mektubu' istiyordu... Dışişleri, mektup yerine Büyükelçi'nin bizzat kendisini Senator Brownback'e gönderdi... Ricciardone, senatörle bizzat görüşüp endişelerini gidermeye çalıştı. Ancak, Senator görüşmede dinlediklerinden ikna olmadı ve atamaya karşı koyduğu vetoyu kaldırmadı.

Senator Brownback, Amerikan yönetiminin Türkiye'de ağırlıklı olarak hep iktidar partisiyle görüştüğünü; bunun yanlış olduğunu ileri sürüyor ve ekliyordu: "ABD, Türkiye'deki laik muhalefetle de aktif şekilde görüşmeli ve temaslarında dengeli olmalıdır"... Kongre'de konuştuğumuz herkes, Sam Brownback'in son ara seçimlerde Kansas Valisi seçildiğini; dolayısıyla, büyük ihtimalle ocak ayının ikinci yarısından itibaren yeni Amerikan Büyükelçisi Ricciardone'nin, Ankara'daki görevine başlayabileceğini söylüyor. Böylece, Kongre tarihinde ilk kez Türkiye'ye gidecek olan bir büyükelçiye veto uygulanmasıyla ortaya çıkan garip süreç son bulacak...

Yeni yılın ilk günlerinde Başkan Obama da, önceden verdiği kararın arkasında durdu ve Büyükelçi Ricciardone'yi yeniden Ankara Büyükelçisi olarak atadı. Dolayısıyla, Büyükelçi artık görevine başlayabilecek. Yeni Senato, bu atamayı yeniden görüşecek ama, bu defa herhangi bir veto beklenmiyor. Ermeni Yasa Tasarısı, Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu bir Kongre'de, Türkiye'nin önüne belki eskisi kadar kolay çıkarılamayacak. Ancak, Ankara ile Tahran arasındaki yakınlaşma, burada ciddi sorun yaratacakmış gibi görünüyor. Cumhuriyetçi Parti üyeleri, göreve başlar başlamaz, Temsilciler Meclisi'nden ve Senato'dan İran'a karşı bir dizi ciddi yaptırım kararı çıkaracaklar. Buna neredeyse kesin gözüyle bakılıyor. Türkiye ise, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararları dışında İran'a karşı almamak başka hiçbir yaptırım kararına uymayacağını daha önce açıkladı. Bu durumda, Kongre'nin aldığı İran kararlarına uymayan bir Türkiye, Kongre üyeleri tarafından 'oyun bozan' ve 'İran'ı kollayan' bir ülke olarak algılanabilir. Bu da Türkiye'nin Kongre'deki imajını olumsuz etkileyebilir...

Bu yüzden, ne olursa olsun, Türkiye'nin bu yeni dönemde, Amerikan Kongresi'ne kendi gerçeklerini doğru ve etkili biçimde anlatabilmesi gerekiyor. Bunun için yeni bazı mekanizmaların geliştirilmesi; yeni iletişim kanallarının kullanılması da şart... Yoksa, Türk- Amerikan ilişkilerinde, önümüzdeki yakın dönemde, yeni 'sıkıntılar'; hatta, 'gerginlikler' yaşanabilir...